

PŘEDŠKOLNÍ VĚK

TESTY INTELIGENCE

SON - R

(P. J. Tellegen, J. A. Laros, D. Heider, Testcentrum)

Věkové určení: 2;5 – 7 let

Administrace: psycholog

Čas potřebný k administraci: 50 – 60 minut

Aktuálnost nástroje:

Popis testu: Je to neverbální test, který je složen z 5 – ti subtestů (Mozaiky, Kategorie, Skládanky, Analogie, Situace, Vzory), rozdělených do dvou škál: performační a úsudkové.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení:

IV. revize S-B testu

(THORNDIKE, HAGENOVÁ, SATTER, USA, 1986, české vydání SMÉKAL, Psychodiagnostika, T-35, 1995)

Věkové určení: od 2 v praxi spíše od 3 let do dospělosti

Administrace: psycholog

Čas potřebný k administraci: 45 – 60 minut, u zkrácených forem kratší dobu

Aktuálnost nástroje: jedná se o materiál, který byl sice u nás vydán oficiálně, ale je s původními zahraničními normami, autoři by jej doporučovali ke standardizaci

Popis testu: Test obsahuje 15 homogenních subtestů s položkami stoupající obtížnosti: Slovník, Paměť na korálky, Počty, Paměť na věty, Analýza vzorů, Chápání, Absurdnost, Paměť na čísla, Napodobování, Paměť na předměty, Matice, Číselné řady, Skládání a stříhání papíru, Verbální vztahy a Tvoření rovnic. Ze získaného skóre subtestu je možné vypočítat nejen celkové IQ (všeobecný – g faktor) a IQ jednotlivých subtestů (specifické faktory), ale i skóre ze čtyř širších oblastí: Verbální myšlení, Abstraktně-vizuální myšlení, Kvantitativní myšlení a Krátkodobá paměť. Úkoly v subtestech jsou uspořádány podle obtížnosti.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Pomáhá odlišit mentálně retardované od žáků se specifickými poruchami v učení, umožňuje psychologovi a učiteli porozumět příčinám těžkostí konkrétního žáka v učení, pomáhá identifikovat nadané žáky.

TESTY SPECIÁLNÍCH SCHOPNOSTÍ A ZNALOSTÍ

TESTY A ZKOUŠKY ŘEČI, JAZYKA, FONOLOGIE A SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ

Zkouška sluchové diferenciacce WM

(WEPMAN, 1960, in MATĚJČEK, H+H, 1993)

Věkové určení: od 5 let, u školáků starších 8 let při podezření na SPU

Administrace: speciální pedagog

Čas potřebný k administraci: několik minut

Aktuálnost nástroje: nestandardizovaný nástroj, využívá se kvalitativního či klinického přístupu k hodnocení

Popis testu: Slouží k posouzení schopností sluchově rozlišovat zvuky mluvené řeči

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: jako součást testové baterie v poradenské a klinické praxi, **při diagnostice SPU**

Zkouška sluchové analýzy a syntézy

(MOSELEY, česká modifikace MATĚJČEK, 1976, in MATĚJČEK, H+H, 1993)

Věkové určení: od 5 let, u školáků starších 8 let při podezření na nějakou percepční poruchu

Administrace: speciální pedagog

Čas potřebný k administraci: 10 minut

Aktuálnost nástroje: nestandardizovaný nástroj, využívá se kvalitativního či klinického přístupu k hodnocení

Popis testu: Určený k hodnocení úrovně schopnosti rozkládat slova na hlásky a naopak, z hlásek skládat slova.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Určený k diagnostice poruch čtení a psaní.

Artikulační neobratnost a specifické asimilace

(in MATĚJČEK, Dyslexie – specifické poruchy čtení. Jinočany, H+H, 1993)

Administrace: speciální pedagog

Věkové určení: předškolní a školní věk

Aktuálnost nástroje: nestandardizovaný nástroj, využívá se kvalitativního či klinického přístupu

Popis testu: Test zjišťuje obratnost mluvidel při vyslovování koartikulačně náročných slov.

ZRAKOVÁ PERCEPCE

MOTORICKÉ SCHOPNOSTI, HRUBÁ A JEMNÁ MOTORIKA, GRAFOMOTORIKA A VIZUOMOTORIKA

Zkouška laterality

(MATĚJČEK, ŽLAB, Psychodiagnostika, T-116)

Věkové určení: od předškolního věku, též pro dospělé

Administrace: speciální pedagog, psycholog

Čas potřebný k administraci: 15 min.; vyhodnocení a interpretace 3. min

Aktuálnost nástroje: nevyhodnocuje se na základě statistické normy, ale zařazením probanda na pravo-levé kontinuum; je dobré volit moderní a aktuální pomůcky pro realizaci zkoušky

Popis testu: Zkouška je zaměřena na zjišťování laterální preference a dominance horních i dolních končetin, oka a ucha. Užívá se zejména v předškolním věku.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Využívá se i k posouzení školní zralosti, při podezření na SPU, ale i pro posouzení funkčního stavu u dětí s různým neurologickým postižením (např. DMO). Možno použít i u ostatních typů postižení s přihlédnutím k jejich specifikům.

Vhodný pro diferenciální diagnostiku SPU, ADD/ADHD

Orientační test dynamické praxe

(MÍKA, Psychodiagnostika, 1982, T-50 – v současnosti není v nabídce)

Věkové určení: předškolní věk

Administrace: speciální pedagog

Aktuálnost nástroje: standardizovaný

Popis testu: Screeningový test zaměřený na děti s komplexním opožděním. Zaměřuje se na pohyby rukou, nohou a jazyka. Navazuje na testy motorického vývoje. Je jednou z metod vyšetření školní zralosti, je možné z něj vycházet při stanovení následné intervence.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Vhodný zejména pro děti s vývojovým opožděním.

Vhodný pro diferenciální diagnostiku SPU

Test hvězd a vln

(AVÉ-LALLEMANT, česká úprava: Kucharská, Šturma, IPPP ČR, 1997; nebo Kucharská, Májová (ed.), PedF UK, 2005)

Věkové určení: od 3 let, pro předškolní věk

Administrace: psycholog – projekce může interpretovat jen psycholog; případně i speciální pedagog

Aktuálnost nástroje: Přínosný nástroj, ale zatím neoficiální překladová verze zahraničního vydání. Obsahuje orientační normy pro českou populaci na základě výzkumů PedF UK z 90. let.

Popis testu: Poskytuje orientační výpověď o celkovém stupni vývoje dítěte, dále obsahuje vypracovaný systém pro hodnocení školní zralosti.

Vhodný pro diferenciální diagnostiku SPU, ADD/ADHD

HODNOCENÍ PAMĚTI

Rey-Osterriethova komplexní figura

(KOŠČ, NOVÁK, Psychodiagnostika, T – 65, 1997)

Věkové určení: 5,6 – 17, 5 let

Administrace: psycholog

Čas potřebný k administraci: 10 – 15 minut

Aktuálnost nástroje: test je standardizován pro českou populaci, má k dispozici přesné instrukce, aktuální normy

Popis testu: Patří mezi testy neverbální paměti, hodnotí vizuální percepci, senzomotorické dovednosti, pozornost a paměť. Posuzuje úroveň vnímání a zapamatování různých detailů i jejich prostorových vztahů. Vhodné využití při diferenciální diagnostice dysgrafie, užívá se také při diagnostice vývojových dyskalkulií.

DIAGNOSTIKA PŘEDŠKOLNÍCH A ŠKOLNÍCH SCHOPNOSTÍ A DOVEDNOSTÍ

Test rizika poruch čtení a psaní

(ŠVANCAROVÁ, KUCHARSKÁ, 2001)

Administrace: speciální pedagog

Čas potřebný k administraci:

Aktuálnost nástroje: normy vznikly na základě dlouhodobé standardizace a jsou určeny pro období vstupu do 1. třídy.

Popis testu: cca 70% testu se vztahuje k oblasti řečově – fonologické.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Cílem testu je umožnit včasnou depistáž dětí, u kterých se mohou vyskytnout problémy ve čtení a psaní, ať už souvisí s různými vlivy a nastavit cílená opatření pro práci s dítětem.

Prediktivní baterie čtení A. Inizana

(LAZAROVÁ, IPPP ČR, 1999)

Věkové určení: předškolní věk

Administrace: speciální pedagog

Aktuálnost nástroje: standardizovaný

Popis testu: Testová baterie je zaměřena na zhodnocení připravenosti dětí k učení čtení. Skládá se ze dvou hlavních oddílů, z nichž první je zjišťuje verbální a druhá neverbální dovednosti.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Použitelný nejen pro odhalení školní zralosti, poruch učení či jejich rizika, ale je využitelný i pro diagnostiku dětí s poruchami řeči.

Vhodný pro diferenciální diagnostiku SPU, ADD/ADHD

Metodika rozvoje grafomotoriky a počátečního psaní

(SVOBODOVÁ, SPC Teplice, 1995; IPPP ČR, 1998)

Věkové určení: zejména předškolní věk

Administrace: speciální pedagog

Aktuálnost nástroje: nástroj využívající kritériální, kvalitativní či klinický přístup k vyhodnocení

Popis testu: Zaměřen na jemnou motoriku ruky a grafomotoriku. Obsahuje i soubor námětů pro práci s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami. Diagnostický nástroj „*Co už umím?*“ podává přehledný pohled na grafomotorické dovednosti a zkušenosti dítěte.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Zejména vhodné pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami.

Vhodný pro diferenciální diagnostiku SPU

RODINNÉ ZÁZEMÍ A VZTAHY

Test rodinného zázemí

(M. J. HERBERT, autor české úpravy: Š. Portešová, Psychodiagnostika, T-101)

Věkové určení: předškolní věk – adolescence

Administrace: psycholog, speciální pedagog, ale i sociální pracovník či učitel

Čas potřebný k administraci: bez omezení

Aktuálnost nástroje:

Popis testu: Nástroj poskytne informace a zhodnocení kvality rodičovské, případně opatrovnické péče a také upozorní na případné s ní spojené problémy. Nástroj poskytuje odpověď na následující tři otázky: Jaké jsou problémy vzhledem k péči o dítě, jeho bezpečnost, chování a vývoj? Proč tyto problémy vznikly a proč přetrvávají? Jak je možné je zmírnit nebo odstranit a předejít jejich opakovanému výskytu? Test umožňuje i longitudinální sledování rodiny jakožto systému.

Doporučené užití a specifika dle typu postižení: Diagnostika rodiny, zejména rodinných vztahů je důležitá pro posouzení možného pozitivního či naopak negativního vlivu prostředí na školní úspěšnost dítěte.

Test rodinných vztahů

(E. MÁDROVÁ, Psychodiagnostika, T-210)

Věkové určení: 3 – 14 let

Administrace: psycholog

Čas potřebný k administraci: 20 – 30 min; vyhodnocení a interpretace cca 20 min.

Aktuálnost nástroje:

Popis testu: Jedná se o semiprojektivní test. Autorka testu vyšla z metodiky J. E. Antonyho a E. Beneové, test se zaměřuje na zjišťování kladných a záporných postojů vůči dítěti u jednotlivých členů rodiny a postojů dítěte vůči nim. Test postihuje konstelaci citových vazeb uvnitř rodiny z pohledu, vnímání a cítění dítěte.

Informační zdroje, doporučená literatura:

Psychodiagnostika, s. r. o., Brno;

http://www.psychodiagnostika-sro.cz/cz/Katalog_testy.asp?Kateg=1

Testcentrum HOGREFE, Praha; <http://www.testcentrum.com/testy>

KUCHARSKÁ, A. a kol. *Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika ve speciálně pedagogických centrech*, IPPP ČR, Praha 2007, ISBN 978-80-86856-42-1.

ZAPLETALOVÁ, J. a kol. *Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika v pedagogicko-psychologických poradnách*, IPPP ČR, Praha 2006, ISBN 80-86856-29-1.